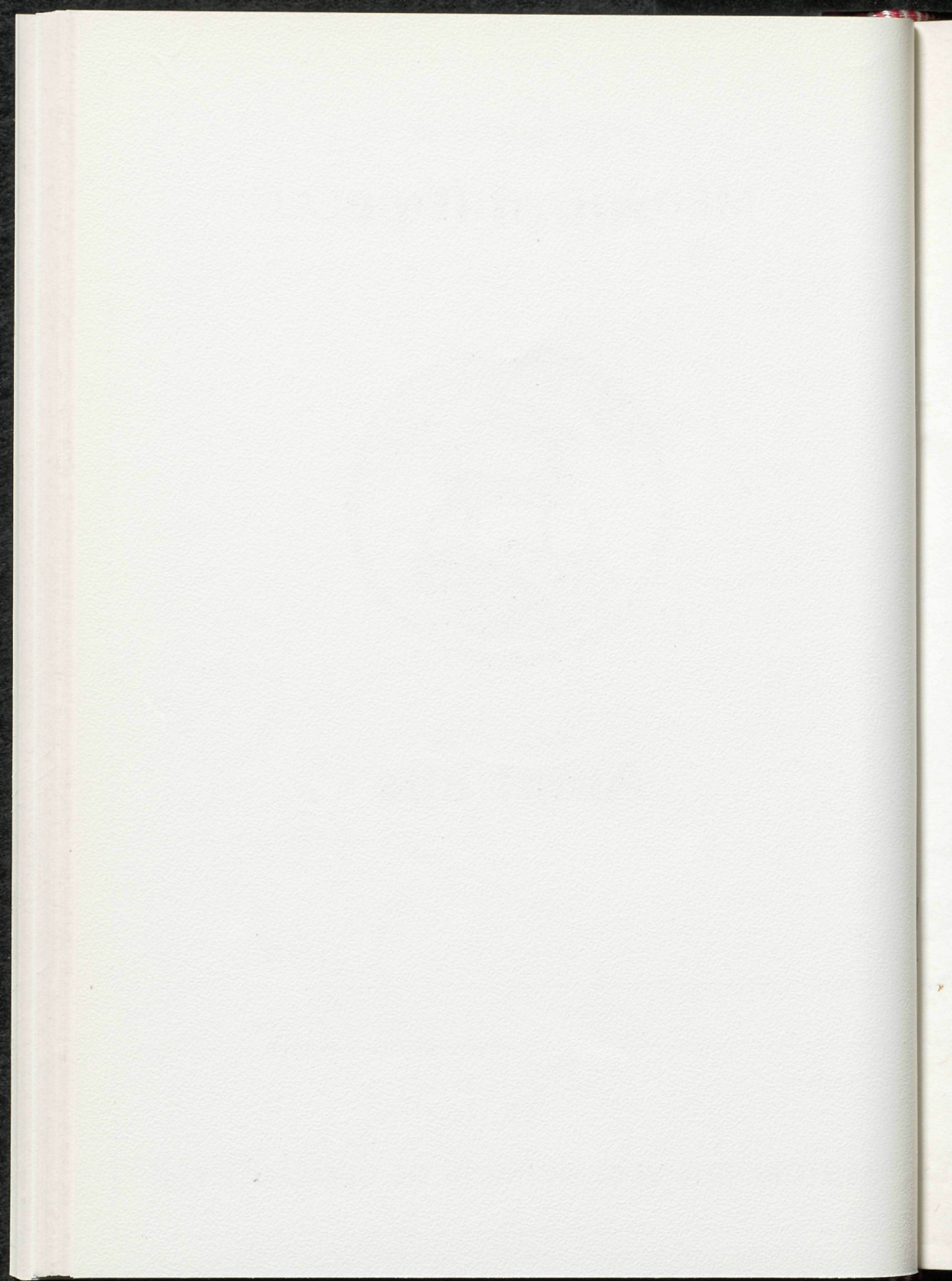

MEDEDELINGEN BLAD

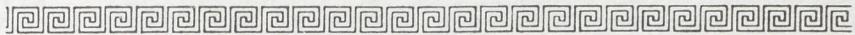
Ampt Epe

HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE

MEDEDELINGENBLAD

Ampt Epe

NO. 60 SEPTEMBER 1982

REDACTIE: R. Paasman, Beekstraat 46, Epe.
Tel.: 05780 - 12048.

Het blad verschijnt 4 keer per jaar en wordt gratis toegezonden aan de leden van de Historische Vereniging "Ampt Epe".

"AMPT EPE"

HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE.

De vereniging stelt zich o.m. tot doel:

- het opwekken en versterken van de belangstelling voor de geschiedenis van de Gemeente Epe.

Lidmaatschap f 15,-- per jaar.

Bestuur:

Voorzitter : G.S. van Lohuizen,
IJsseldijk 12, Veessen.
Tel.: 05783 - 245.

Secretaris : W. van Putten,
Hoofdstraat 80, Epe.
Tel.: 05780 - 13579.

Penningmeester : C. Stork,
Dellenparkweg 8, Epe.
Tel.: 05780 - 13090.

Leden : W. Terwel.
F. Zandstra.

Giro: 119.40.15. t.n.v. Penningmeester "Ampt Epe" te Epe.
I.S.S.N. nr. 0166 - 2023

Inhoud

	Blz.
Archeologie in de gemeente Epe (3). door C. A. van Baarle.	3
Veldnamen te Oene (5). door F. Zandstra.	11
Heeft Epe de tram gemist? (7). door F. Zandstra.	16
Epe en het einde van de 1e Wereldoorlog en de revolutie-poging van Troelstra. door P.G. van Manen.	18
Mengelwerk.	21
a) Abraham Eimers Lankmoes door R. Paasman.	
b) Ernstig ongeluk te Epe door L. van den Bremen.	
c) Van de redactie door R. Paasman.	
Woordenboek van Epe. door G.S. van Lohuizen.	25
Boekaankondiging. door Mej. P.E. Berkhout.	26

Archeologie in de gemeente Epe (3)

In dit verslag willen wij een overzicht geven van de oudste sporen van de mensen binnen de gemeente Epe, die zich hier na de laatste IJstijd ophielden, vanaf 14.000 v. Chr. tot en met de tijd van de eerste landbouwers. Resten van vuursteenbewerking verraden ons het verblijf van deze mensen.

Het handelt hier om losse vondsten waaronder zeer fraaie pijlpunten.

Een groot deel ervan is uit eigen collectie, een ander deel bevindt zich in het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden.

Het Laat-Paleolithicum (van ca. 35000 tot ca. 8000 v. Chr.)

Tot de meest interessante vondsten in de gemeente Epe behoort een woonplaats op een hoge zandkop in de lagere zandgronden uit het Laat-Paleolithicum.. (Bij Vaassen.) Hoewel de vondsten van vuurstenen werktuigen nog gering in aantal zijn, kan men toch wel met vrij grote zekerheid zeggen, dat wij hier met cultuursporen van rendierjagers te maken hebben. Een drietal fraaie, lange klingschrabbers en een tweeslaghoeksteker zijn aan te voeren als bewijsmateriaal. Datering ca. 12000 à 14000 v. Chr. (Rijksmuseum van Oudheden te Leiden).

Aangenomen wordt dat er nog een koud klimaat heerste waarin boomgroei niet of nauwelijks mogelijk was. Op de toendra die ons land overdekte, stonden kleine groepen berken, waardoor de rendierkudden trokken. De mens maakte jacht op rendieren.

Als kampplaats kozen deze jagers vaak een terrein uit vlak bij een drinkplaats of doorwaadbare plek in de rivier.

De aangrenzende veldgronden bij de vindplaats hebben een veel duidelijker reliëf gehad, tot 1.80 m onder het maaiveld kan men veen vinden. Ook hier moeten wij aan een dergelijke situatie denken.

Het Mesolithicum (van ca. 8000 tot ca. 3000 v. Chr.)

Uit deze tijd stammen de zeer kleine, bewerkte vuurstenen werktuigjes, microlithen genaamd. Vaak vindt men ze in grote concentraties in het stuifzand. De microlithen dienden voor de jacht, ze werden voor aan de pijlen bevestigd. Thans kan men ze nog met een geoefend oog en veel geduld vinden.

Bekenden vindplaatsen bevinden zich aan de Noordwestzijde van de Veluwe.

Onze gemeente kent slechts enkele vindplaatsen op zeer schrale grond. Ze zijn hier zeer zeldzaam.

In de Gelderse Almanak uit 1844 wordt een wandeling beschreven langs een keienrij aan de Noordkant van de Woldberg, gelegen in het stuifzand.

Het gaat om zes grote keien, waaronder de "Reuze Pinke" nabij 't Harde, die bijna vierkant van vorm is, 4,5 Amsterdamse voet breed en 5 Amsterdamse voet lang. Er wordt verondersteld, dat deze keienrij een zeer oude grens markeert. De stenen zijn vermoedelijk als aambeeld voor de vuursteen-industrie gebruikt, gezien de vele afslagen en bewerkte vuurstenen rondom de meeste van deze keien die zo merkwaardig op een rij liggen. Het ligt voor de hand, dat deze stenen hier terecht zijn gekomen door het landijs in de Oude IJstijd. Ze zijn dankbaar gebruikt in de pré-historie.

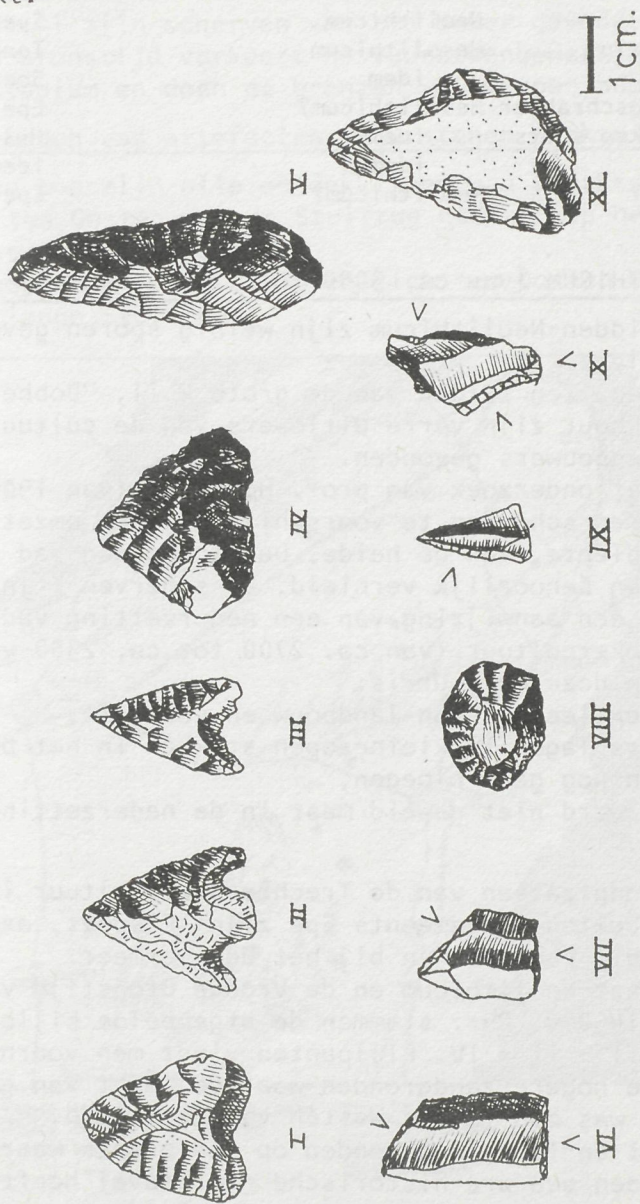
Aan een oude grens, zoals die beschreven wordt in de Almanak van 1844, hoeft niet gedacht te worden, aangezien de stenen er in ieder geval tijdens de periode van het maken van vuurstenen werktuigjes, de microlithen, al op deze plaats moeten hebben gelegen. Wel mogen we de Woldberg als een zeer oude grens zien en niet zo zeer de IJssel. De gemeentegrens, die nog zichtbaar is aan de oude Hessenweg en langs de Dellen en het Soerel loopt, is deze zeer oude grens. Vele grote stenen zijn verplaatst vanaf het begin van deze eeuw en zijn terug te vinden in tuinen.

Zo lagen in Tongeren grote stenen die mogelijk ook voor het bewerken van vuurstenen zijn gebruikt: zeer veel bewerkte vuurstenen zijn dan ook hier gevonden.

Op de tekening zijn drie fraaie microlithen uit de ge-

meente Epe afgebeeld en twee uit het Hulsthorsterzand.
 De nrs. VI t/m X.
 Microlithen zijn veelal van een mooie kleur vuursteen
 gemaakt.

verzameling C.A.v.Baarle 1952

I	pijlpunt	Neolithicum (vroeg Bronstijd)	Gortel
II	idem	idem	idem
III	idem	idem	Vaassen
IV	pijlpunt?	Neolithicum?	Epe
V	spits	Neolithicum	Speuld
VI	trapezium	Mesolithicum	Tongeren
VII	idem	idem	Soerel
VIII	afslagschrabber	Mesolithicum?	Epe
IX	gebroken spits	idem	Hulsthorst
X	idem	idem	idem
XI	spits?	Neolithicum?	Epe

HET NEOLITHICUM (van ca. 3000 tot 1700 v. Chr.)

Uit het Midden-Neolithicum zijn weinig sporen gevonden in Gelderland.

Bij Niersen, ten zuiden van de grote kuil, "Dobbe Gelle", en het Enkhout zijn verre uitlopers van de cultuur van de Hunnebedbouwers gevonden.

Tijdens het onderzoek van prof. Holwerda (van 1908 tot 1910) kwamen scherven te voorschijn bij het omzetten, op grote diepte, van de heide. De stoomploeg had de grondsporen behoorlijk vernield. De scherven zijn vermoedelijk een aanwijzing van een nederzetting van de Trechterbekercultuur (van ca. 2700 tot ca. 2300 v. Chr.)

Bekend van deze cultuur is:

- a De mensen leefden van landbouw en veeteelt,
- b De akkers lagen in kleine open stukken in het bos,
- c Er waren nog geen ploegen,
- d Het vee werd niet geweid maar in de nederzetting gevoerd.

Enkele vindplaatsen van de Trechterbekercultuur in onze omgeving buiten de gemeente Epe zijn: Elspeet, aan een beekdal, bij Lunteren en bij het Uddelermeer.

Uit het Laat-Neolithicum en de Vroege Bronstijd van ca. 2300 tot 1450 v. Chr. stammen de afgebeelde pijlpunten nrs. I - II - III - IV. Pijlpunten vindt men voornamelijk op de hogere zandgronden waar de jacht van grotere betekenis was dan in het Westen van Nederland.

De nrs. II en IV zijn gevonden op een plaats waar in het verleden een pre-historische grafheuvel heeft gele-

gen. Deze losse vondsten zijn vrijwel toevallig gedaan. Bij opgravingen door deskundigen worden ze veelal samen gevonden met bekers van een bepaalde cultuur, waarvan de klokbeker een van de fraaiste is.

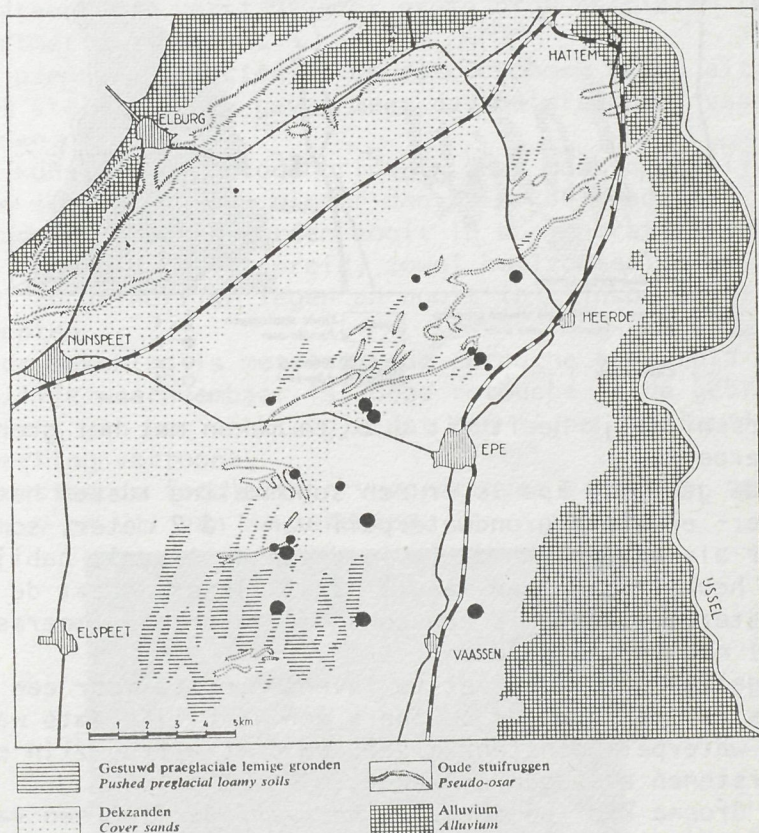
Bij nr. 1 zijn scherven van een beker gevonden.

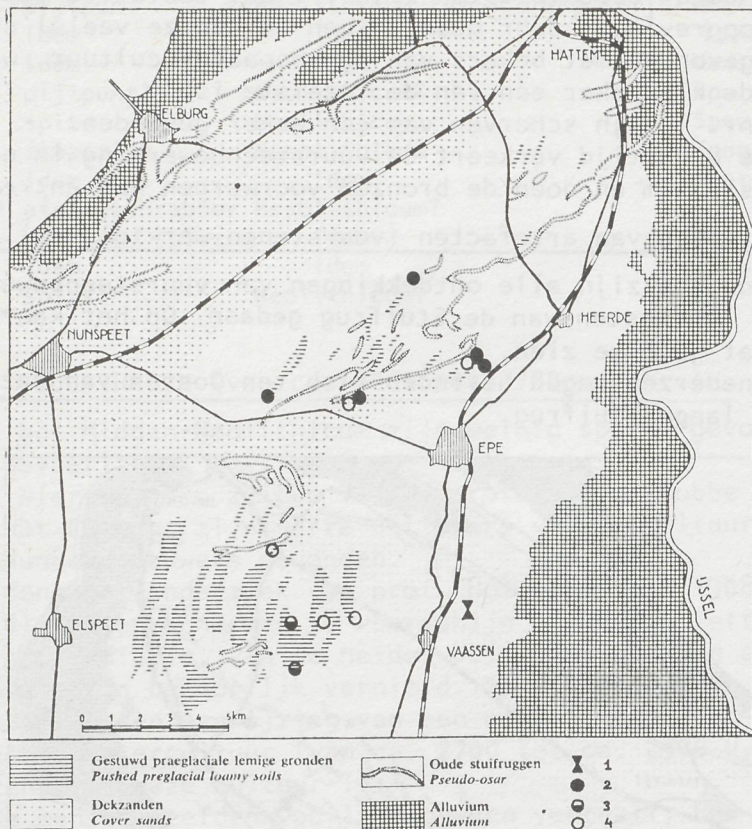
In de Bronstijd verkeert de vuursteenbewerking in een eindstadium en doen de bronzen voorwerpen hun entree.

Het vinden van artefacten (vuurstenen werktuigjes).

Tot nu toe zijn alle ontdekkingen van vuursteenbewerking ten Oosten van de Stuifrug gedaan. Op het kaartje is dat goed te zien.

Ook nederzettingen bevinden zich ten Oosten van deze zeer lange Stuifrug.

Waarschijnlijk heeft dit o.a. te maken met het grondwaterpeil.

In de gemeente Epe is er een schommeling tussen het zomer- en wintergrondwaterpeil van 1 á 2 meter, soms meer als gevolg van de invloed van de IJssel, nabij een heuvelrug en een laagte naast elkaar. Naast de Woesterberg bijv. is een constant waterpeil (moerasig) nog te constateren.

Aangezien water een eerste levensbehoefte voor een mens is, verkozen de bewoners een verblijfplaats waar het waterpeil constant bleef. Op de Stuifrug zijn ook vuurstenen afslagen en werktuigjes gevonden.

De "Groene Zee" behoorde in het verleden tot een van de rijke vindplaatsen van de artefacten (ten Noorden

van Epe). Ook lemige plaatsen die het water vasthouden, zijn hiervoor uitverkoren, zoals het Kroondomein. Meer naar het Noorden toe, in de gemeente Heerde, zijn ze zeer sporadisch opgespoord, enkele afslagen zijn bij het Heerder strand gevonden.

Bij Wapenveld is een zeer fraaie vuurstenen sikkkel gevonden.

Pseudo-artefacten

Stenen die gemakkelijk in de hand liggen, zijn geen bewijs dat ze als pré-historisch gebruiksvoorwerp gehanteerd zijn. Kunstmatige afslagen zijn in het algemeen anders dan natuurlijke afslagen. De archeoloog let op het breukvlak van de steen en kan meestal aflezen, of de steen door vorst of door grote druk gespleten is of kunstmatig gebroken.

Bij pseudo-artefacten is de retouchehoek bijna altijd heel steil, in elk geval meer dan 60 graden of vaak 90 graden of meer.

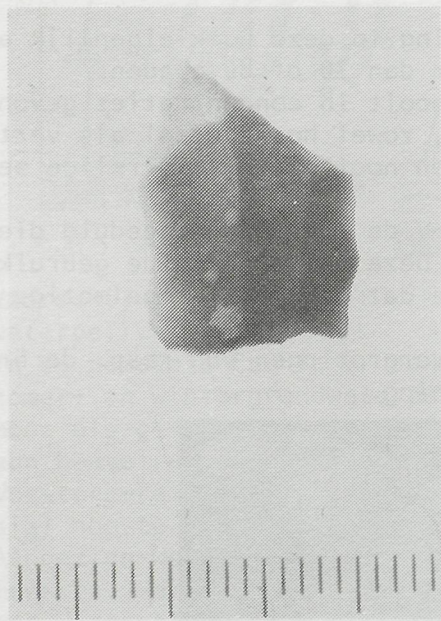
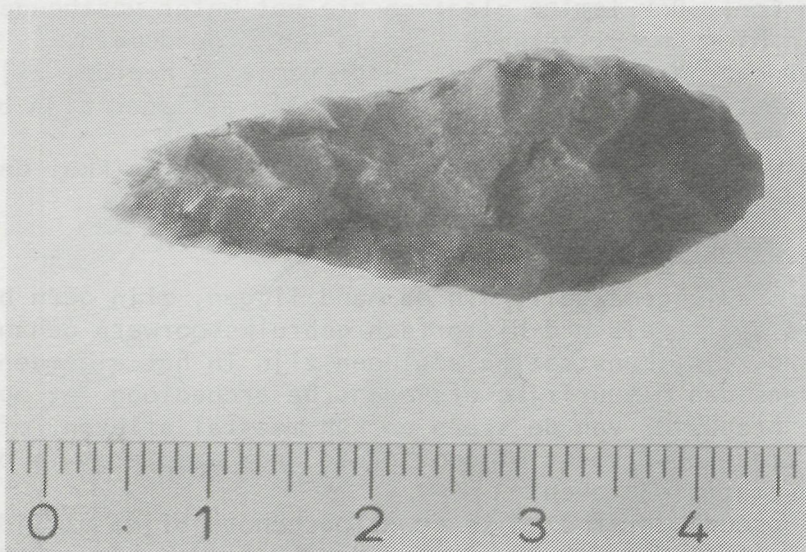
Bij kunstmatige retouchering in deze hoek eigenlijk altijd scherp en vaak minder dan 70 of 80 graden.

Pseudo-artefacten worden nooit in concentraties gevonden maar altijd verspreid, zowel horizontaal als verticaal in grindrijke lagen en nooit in fijnkorrelige sedimenten.

Op de tekening is met een V de retouche aangeduid die moeilijk waarneembaar is. Deze retouche is de gebruikte kant van het werktuigje dat een fijne regelmatige bewerking vertoont.

Onderstaande foto's zijn vergrotingen van resp. de nrs. III, V en VII van de tekening.

(wordt vervolgd).
C.A. v. Baarle.

Veldnamen te Oene (5)

*Ooster Oenerweg 22,
"Boelens Erve"*

Van dhr. van Gasteren, agent van politie te Epe, ontvingen we een paar oude stukken betreffende enige veldnamen in Oene.

Het betreft "het Boelens Erve": het blijkt dat dit is gelegen aan de Ooster Oenerweg no. 22.

Het gaat zoals hieronder afgedrukt, om een soort kwitantie van het Polderdistrict van Veluwe voor een uitwegbelasting van enige percelen, toebehorende aan dhr. Jannes Koster.

Dhr. van Gasteren zegt, dat Koster tot 1957 aan de Ooster Oenerweg 22 woonachtig was.

G.L. Riphagen woonde hier tot 1780. Wanneer Riphagen dit pand van T.W. Ruis overnam, weten we nog niet en T.W. Ruis zal wel familie van de wed. W. Ruis zijn geweest. Het blijkt dat het pand dus wel oud is, maar op het kaartje van 1717 (vorig no.) komt het niet voor. De vraag is of dit het eerste bouwwerk is genoemd naar Boelen.

Kan er voordien een boerderij hebben gestaan van andere kwaliteit en omvang?
 Maar dat zijn veronderstellingen en daar kan men niet van uitgaan.
 Op een kaart zullen we t.z.t. deze namen trachten aan te geven.
 Want er zijn zo onderhand + 150 namen opgedoken die lang niet allemaal meer te plaatsen zijn.

Polder Oetrich van Vlieland

Aankomsten van den H^o J^o J^o K^o van
 de somme van 100 guldens tenen en
 heten centen. - Volgens finale afspraak
 van drie jaarlykche van den Oetrich
 van Vlieland verschuldigde uitgangen, te
 namen betragende drie oude Harder-
 wacker Schepels keurhaver, waarmede
 twee Landen onder den, als 3 akkers
 in den hoogten ent, vroeger in eegendom
 by Joost Berkesloten te Wilsom. Het
 Gollen Ewe, vroeger in eegendom by J^o
 Pijphagen, voor den, by J^o M^o van der
 Wier, ter J^o M^o van der Wier, en het Polder
 kampje en de Guldvoeg, vroeger in eegendom
 by L. Schokkenkamp, voor den by
 D. J. Oetrichman, voor den, D. Oetrichman
 man, bewaard waren. -
 Tende deze afspraak gequid tegen den
 quening v^oten, berekend naar de quening
 der laatste tien jaren, inwooly besluit van
 het combinanten College van v^oten
 den Dipstaal in State het april 1730. -
 Waarmede opgemelde uitgangen vernietigt
 en op de laatste betrekkelijke registers
 onder f° 20° f° 21° f° 22° f° 23° f° 24° f° 25° f° 26° f° 27°
 286 Register van ontbringt groyard ten
 Agulen 23 December 1739
 de Ontbrangen van Polder Oetrich
 van der Wier

Hof van 160-62
 20-21
 160-63

zegel
15c.

POLDERDISTRICT VAN VELUWE.

Ontvangen van den Hr. Jannes Koster de somme van veertig guldens twee en zestig centen - Wegens finale afkoop van drie jaarlijksche aan den dijkstoel van Veluwe verschuldigde uitgangen tezamen bedragende drie oude Harderwijker schepels keurhaver, waarmede zijne landen onder Oene. Als drie akkers in den hoogen enk, vroeger in eigendom bij Evert Derks Koster te Welsum. Het Boelen Erve, vroeger in eigendom bij G.L. Riphagen, voor dezen bij T.W. Ruis, voor dezen bij de Wed. W. Ruis en het kinderkampje en de Goldworp, vroeger in eigendom bij L. Schokkenkamp, voor deezee bij D.J. Schuurman, voor dezen bij D.J. Schuurman bezwaard waren.

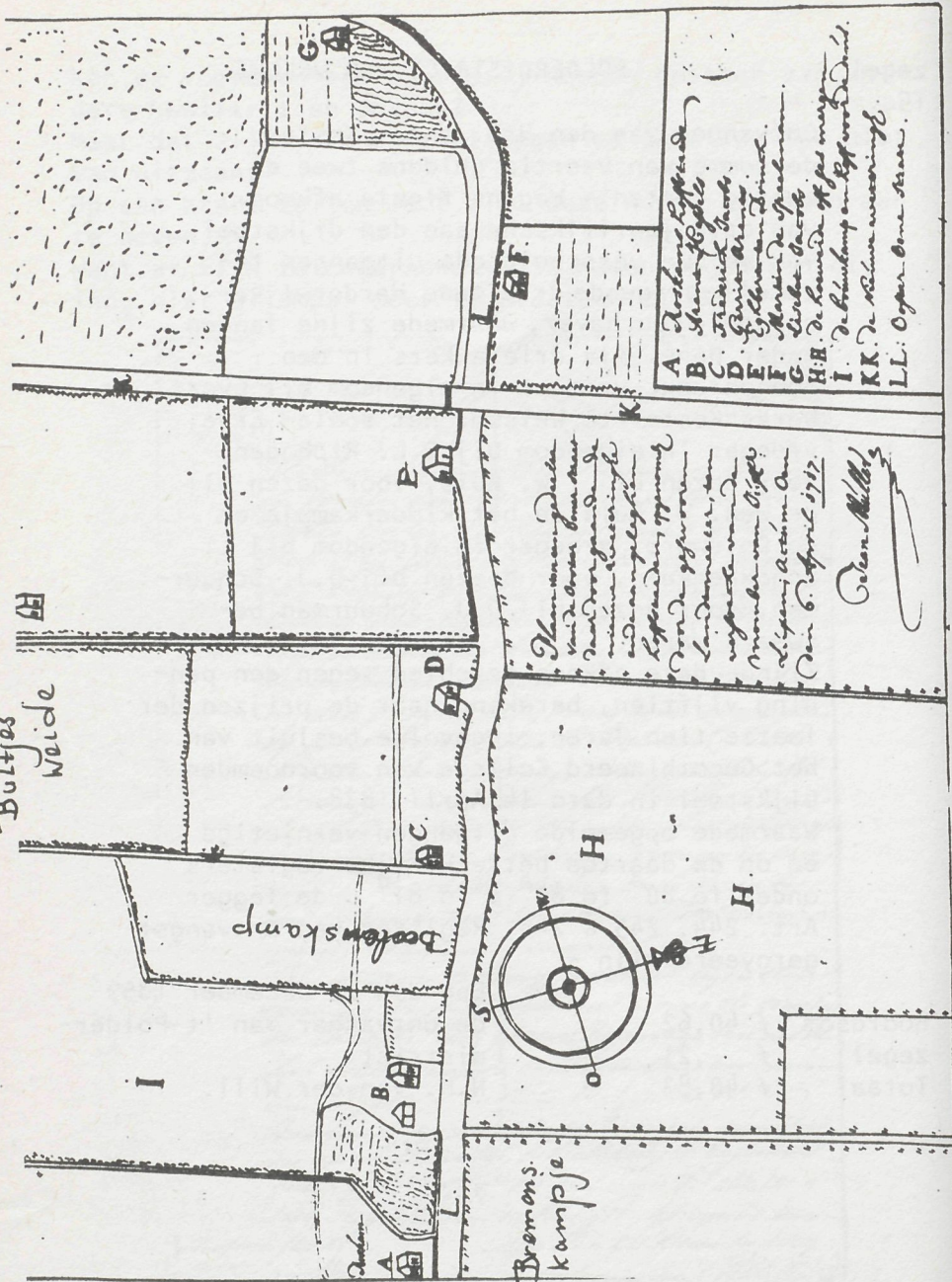
Zijnde deze afkoop geschied tegen den penning vijftien, berekend naar de prijzen der laatse tien jaren, ingevolge besluit van het Gecombineerd College van voornoemden Dijkstoel in dato 14 April 1838.-

Waarmede opgemelde uitgangen vernietigd en op de daartoe betrekkelijke registers onder fo 80^a fo 81^a & fo 81^d oude legger Art. 244, 245 & 246. Register van ontvangst geroyeerd zijn -

Hoofdsom	f	40,62
zegel	f	,21
Totaal	f	40,83

Epe den 23 December 1859
de ontvanger van 't Polder-
district
N.H. van der Will.

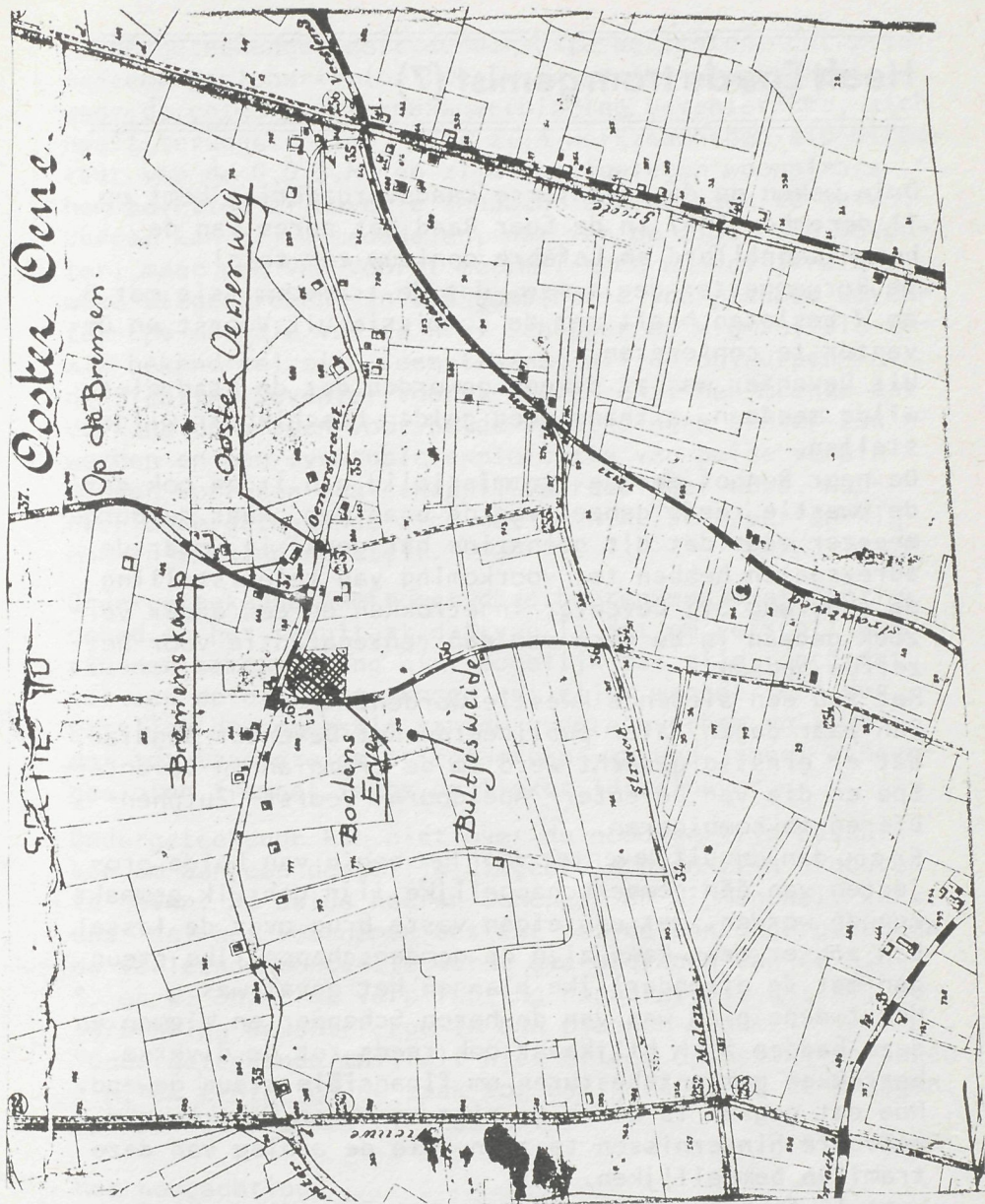
Bultjas
Weide

Plan van de gronden
van de boeren van de
Bultjas Weide de
Bromons Kampje de
Boerskamp de
Bultjas Weide
opgedragen
aan de
Landmeester van
Arnhem van Dijk
Lijzen, Actum den
den 6. April 1717.

Deelen M. M. M.

- A. Boerskamp
- B. Boerskamp
- C. Boerskamp
- D. Boerskamp
- E. Boerskamp
- F. Boerskamp
- G. Boerskamp
- H. Boerskamp
- I. Boerskamp
- J. Boerskamp
- K. Boerskamp
- L. Boerskamp

Oude Wegenleggerkaart
 van + 1875
 Gem. Epe

(wordt vervolgd)
 F. Zandstra.

Heeft Epe de tram gemist (7)

Drie weken na de Deventerse raadsvergadering komt op 11 december 1907 in de Eper Raad het adres van de heren Laurillard en Lefèbre opnieuw ter tafel.

De Burgemeester deelt mee, dat de tramcommissie met B en W besloten heeft met de commissie uit Voorst en Deventer te confereren.

Uit Deventer was al bekend geworden dat de stad niet wilde meedoen, althans geen gelden beschikbaar wilde stellen.

De heer Bonnhof meende (commissielid n.b.) dan ook dat de kwestie reeds geheel van de baan was. Maar de burgemeester zegt dat dit geenszins het geval is, maar de adressanten hebben ter voorkoming van teleurstelling de aanvraag bij Deventer ingetrokken en een ander verzoek gedaan in de vorm van een rentegarantie voor hetzelfde bedrag.

Het zou een slepende kwestie worden!!

Een paar dagen later publiceerde het Deventer Dagblad, dat er ernstig gedacht werd om de tramplannen Deventer-Epe en die van Deventer- Apeldoorn- Voorst- Zutphen-Dieren te combineren.

Er zou dan van uit Deventer voor het begin van beide projecten van één gemeenschappelijke lijn gebruik gemaakt kunnen worden, met een eigen vaste brug over de IJssel. Dan zou er meer kans zijn op gemeenschappelijke steun dan met de afzonderlijke plannen het geval was.

Het tweede plan was van de heren Schepper en Wigman en deze hadden zich blijkbaar ook reeds tot de diverse betrokken gemeentebesturen om financiële steun gewend. Hoe dat gegaan is weten we niet, maar er blijken nog meerdere hindernissen te zijn, die de aanleg van deze tramlijn bemoeilijken.

Want 12 februari 1908 wordt in het Eper Nieuwsblad een schrijven gepubliceerd dat de h.h. leden van het Comité tot de aanleg van een stoomtramlijn Deventer-Epe is toegezonden;

"Ondergeteekende heeft de eer U te berichten, dat zijn medeconcessionaris (de heer W.F. Levèbre te Lochem) voor de ontworpen trambaanverbinding Deventer-Epe, zich heeft teruggetrokken, daar zijn werkzaamheden als directeur van de G.O.S.M. en zijn verafgelegen woonplaats hem beletten zijn volle aandacht aan de zaak te geven. Verder kan hij U mededelen, dat van de zijde van Deventer, maar ook van Voorst meermalen de wenselijkheid werd uitgesproken van een combinatie van plannen Deventer-Epe met die van de h.h. Schepper en Wigman, die zoals bekend zal zijn, een tramnet willen ontwerpen in de richting Deventer-Voorst-Dieren-enz. Men meende dat de kans op slagen voor beide verbindingen groter zou worden en een eventuele exploitatie van beide verbindingen voor één maatschappij voordeliger werd, wanneer ondergeteekende zich met de h.h. Schepper en Wigman in verbinding stelt.

Ondergeteekende heeft met deze heeren een conferentie gehad en het resultaat daarvan is dat om verschillende redenen samenwerking niet mogelijk zal zijn, doch dat tot een oplossing te komen zal zijn, wanneer één der partijen de concessie van de andere overnam en zich dat tot taak stelde 't ontwerpen van een geheel aaneengesloten tramnet langs de linker IJsseloever.

Ondergeteekende kan niet over de noodige tijd beschikken om aan een dergelijk uitgebreid plan zijn krachten te geven. De beide heeren Schepper en Wigman wel. Vandaar dat het voornemen bestaat dat de aan ondergeteekende verleende concessie wordt overgedragen aan de h.h. S. en W. onder de verplichting hunnerzijds, dat zij de verbinding Deventer-Epe in hun plannen opnemen.

"Ondergeteekende twijfelt niet of een oplossing in dezen zin, de eenige om de zaak tot een goed einde te brengen, zal Uw volle sympathie hebben.

Met hoogachting,

Uw dw. I.C.F. Laurillard".

In de raadsvergadering van Voorst op maandag 24 februari 1908 is ingekomen het schrijven van de hr. Laurillard te Deventer inzake de overdracht van de voorlopige concessie voor de stoomtram Deventer-Epe.

Enige tijd is het nu stil omtrent publikaties.

(wordt vervolgd)

F. Zandstra.

Epe en het einde van de 1e Wereldoorlog en de revolutie poging van Troelstra

Beide bovengenoemde gebeurtenissen zijn uiteraard in de gemeente Epe niet onopgemerkt voorbijgegaan en hebben ook het leven van alledag beïnvloed.

Zo vestigt de burgemeester van Epe via een krantenpublicatie de aandacht van de werkgevers op de donderdag 28 november 1918 te houden biddag, die gehouden wordt in verband met de nood der tijden en waarbij de werkgevers verzocht wordt hun personeel vrijaf te geven met behoud van loon, opdat ze in staat zouden zijn om de 's morgens te houden bidstond bij te wonen.

Griep heerste in de periode aan het einde van de 1e wereldoorlog alom. Scholen blijven gesloten in verband met deze griep en het concert der Belgen uit Harderwijk gaat in Epe niet door, vermoedelijk wegens de aanwezige Spaanse griep.

De Belgen, die in een interneringskamp in Epe ondergebracht zijn, laten de Belgische vlag van het gebouw wapperen als een uiting van vreugde dat de oorlog ten einde is en een terugkeer naar het vaderland aanstaande.

Dankzij het beëindigen van de oorlog kan een groot aan-

tal militaire schoenen voor de burgerbevolking beschikbaar worden en door de vooruitzichten op aanvoer van looistoffen van overzee heeft de regering de vrijheid gevonden de opheffing van de bestaande schoenrantsoenering in overweging te nemen en de rantsoenering van schoenreparatie aanmerkelijk te verzachten.

Gezien de hooinood bij de landbouwende bevolking en de spoedige te verwachten vermindering van het aantal legerpaarden zal slechts 12.000 ton hooi in plaats van 40.000 ton gevorderd worden. De voormalige eigenaren der gevorderde legerpaarden kunnen hun paarden terugkopen tegen $\frac{2}{3}$ van de bij de overneming getaxeerde prijs. In verband met Troelstra's revolutiepoging heeft de minister van oorlog bepaald dat alle militairen, die wederom vrijwillig onder de wapenen zijn teruggekomen teneinde de regering in de moeilijke omstandigheden te steunen, een dagelijkse toelage te geven van f 2,-- boven de gewone militaire inkomsten.

In verband met de al eerder genoemde biddag zal op 28 november het levensmiddelenbureau voor het publiek gesloten zijn en ook de brandstoffencommissie voor Epe zal op 28 november geen zitdag te Vaassen houden vanwege de biddag.

De maximumprijzen op toiletzeep zijn ingetrokken. Dit is de verwachting, dat de in ons land nog aanwezige toiletzeep tegen redelijke prijzen in de handel zal worden gebracht, zonder dat zich daarbij misbruiken zullen voordoen.

Het Nieuws- en Advertentieblad voor Epe en omstreken bevat op zaterdag 23 november een artikel van de burgemeester van Epe Sweerts de Landas, gericht aan de bevolking in de gemeente, waarin de band tussen Nederland en Oranje benadrukt wordt en uitgesproken wordt dat slechts een kleine minderheid van de bevolking in het begin van deze week gestreefd heeft naar de omverwerping van de landsregering en waarbij vreugde uitgesproken wordt over het feit, dat de revolutiepoging van Troelstra en de zijnen mislukt is. Uit dit nummer blijkt ook dat de rantsoenering van allerlei levensmiddelen nog niet opgeheven is; dat mensen, die in aanmerking willen komen voor het ontvangen van militaire schoenen

zich voor vrijdag 29 november moeten opgeven op het levensmiddelenbedrijf. Aan de griepepidemie is kennelijk een einde gekomen, gezien het bericht dat de gemeentescholen op maandag 25 november worden heropend.

Een ander artikel stelt dat Troelstra zich vergist heeft in de machtsverhoudingen en dat het gevaar van revolutionaire woelingen blijft bestaan.

Wat de leefsituatie van de bevolking betreft: een circulaire van de minister van landbouw deelt mee, dat aan elk lichtloos gezin 4 liter petroleum zal worden verstrekt. De hoop wordt uitgesproken, dat honderden die in het donker zitten (in Epe dus kennelijk) weldra hiervan zullen kunnen genieten.

Er is ook een bericht waarin vermeld wordt, dat een begin is gemaakt met de verzending van rijksdistributiekleding naar de gemeenten.

De bestellingen kunnen met het oog op de gereed zijnde voorraden slechts gedeeltelijk worden uitgevoerd.

Al deze feiten geven een beeld van de toestand in ons land aan het einde van de oorlog, zij het slechts globaal en met de nodige hiaten.

P.G. van Manen.

Mengelwerk

ABRAHAM EIMERS LANKMOES.

Wie zich in de vorige eeuw aan enigerlei vorm van misdaad schuldig gemaakt had, kon erop rekenen, dat hij/zij na arrestatie, door de rechter tot een, in onze ogen, zeer zware straf veroordeeld werd. Gelukkig kon men in uiterste nood een beroep doen op de lankmoedigheid van de koning, die bij Koninklijk besluit de bevoegdheid had een wat mildere straf op te leggen.

Onderstaand verslag dat we vonden in "Lijfstraffelijke regtspleging in Gelderland of belangrijke strafzaken van 1811 tot 1859 alsdan voorgekomen, medegedeeld door Mr. J.W. Staats Evers, advocaat en regter plaatsvervanger te Arnhem" en uitgegeven te Arnhem, bij D.A. Thieme, in 1859, is hiervan een voorbeeld.

ABRAHAM EIMERS LANKMOES.

In den nacht van den 29 op den 30 Julij 1825 geraakte het huis, in huur bewoond door Geerlig Bomhof, landbouwer te Epe, doch waarvan een gedeelte door Aaltje van het Knolzaad, weduwe Aart van Zuuk, betrokken was, in brand, en werd dit met al het zich daarin bevindende huisraad, bouwgereedschap, voorraad en zeventien stuks vee, eene prooi der vlammen. De brand werd het eerst opgemerkt door de huisvrouw van Bomhof, die, tusschen 12 en 1 ure ontwaakt, bespeurde, dat het dak in brand stond; zoo dat zij verplicht was in allerijl het huis te ontvlugten, en naauwelijks den tijd had, om de overige huisbewoners insgelijks te doen ontkomen.

Bij onderzoek bevond men, dat op den dag, welke den brand was voorafgegaan, schier geen vuur aan den haard was geweest, en dat de bewoners tusschen 10 en 11 ure, zonder kaars of lamplicht, naar bed waren gegaan, zoodat het aldra waarschijnlijk werd, dat de brand met moedwil was verwekt. Er rees, bij verder onderzoek,

bepaalde verdenking tegen Abraham Eimers Lankmoes, die sedert eenigen tijd als knecht daar ten huize diende, doch die zich, gedurende de laatste twee dagen vóór den brand, in het huis zijns meesters niet had vertoond, zonder dat men daarvoor eenige andere reden kon vinden, dan eene woordenwisseling, welke hij korten tijd te voren met Bomhof had gehad over het maaijen van gras, en over welke Lankmoes zoo ontevreden was geworden, dat hij verklaard had met den 1 November aanstaande de dienst te willen verlaten. Hij had zich, volgens zijne bekentenis, nu gedurende de laatste twee dagen achter op de deel in het hooi verborgen gehouden, en dien tijd zonder eten of drinken doorgebracht; hij had, daar liggende, door de huisgenooten veel kwaad van hem hooren spreken, en dit had bij hem het denkbeeld opgewekt, om het huis in brand te steken: waartoe hij zich in den nacht van den 29 op den 30 Julij in stilte naar den haard begeven, aldaar een stukje vuur genomen, het op de deel tusschen het hooi gelegd en alzoo werkelijk den brand gesticht had. Hij had daarop het brandende huis verlaten, en, na den eersten nacht in eene schuur van de weduwe Witteveen in de buurt doorgebracht te hebben, verder hier en daar omgezworven, tot dat hij niet lang daarna in hechtenis genomen werd.

Ten gevolge van deze bekentenis en de daarmede overeenstemmende aanwijzingen van schuld is hij, na bij arrest van het Hoog Gerechtshof van den 18 November 1825 naar het Hof van Assises in Gelderland verwezen te zijn, bij arrest van dat Hof, van den 23 December daaraanvolgende, tot de straf des doods veroordeeld; welke straf, nadat zijne voorziening in cassatie bij arrest van den 14 Januarij 1826 was verworpen, bij Koninklijk besluit in langdurige tuchthuisstraf is veranderd.

EEN DROEVIG ONGELUK.

De heer L. van den Bremen te Deventer vond in de Deventer Courant van 12 november 1852 het volgende bericht over een drama dat zich 130 jaar geleden in ons dorp afspeelde:

— ERE, 9 Nov. Heden morgen had hier een droevig ongeluk plaats. Vier der werklieden aan het hier in aanbouw zijnde Gemeentehuis, hadden het ongeluk, om met eenen zwaren steen van 1500 halve N. ponden, welke den vorigen dag reeds boven de deur op de muur geplaatst was, en welken zij nog beter wilden rigten, te vallen, dewijl het stijger waarop zij stonden, afweek. Een dezer werklieden, Frans Jol, een braaf en werkzaam jongmensch van 23 jaren, geboortig van Raalte, was aanstonds dood, daar de steen zijne borst verpletterd, en door den val zijn hoofd opengespleten was. Twee der overigen, waarvan een gehuwd en vader van drie kinderen, zijn voornamelijk inwendig zoo bezeerd dat men voor hun herstel vreest. De vierde, een werkmans allhier K. Hulleman, heeft door den val het been gebroken, terwijl ook door den steen mede zijn arm verbrijzeld is. Algemeene verslagenheid en schrik heerschte in het dorp, op het berigt van deze droevige mare. God schenke den lijdenden kracht, rigte hen nog weder op en zegene de middelen, welke oogeblikkelijk door onze geneesheeren zoo ijverig werden en nog worden aangewend.

Van de redactie

Op het artikel van C.A. van Baarle over "Archeologie in de gemeente Epe (2)" in Ampt Epe, nr. 58 kwam een reactie bij ons binnen van Mej. M. Witkamp te Epe. De heer van Baarle zal hierop in onze volgende aflevering uitvoerig ingaan.

De Stichting tot Behoud van de Veluwse sprengen en beken, waarvan wij "De Wijerd" van april 1982, jrg. 3 nr.2 ontvingen, wil enige medezeggenschap in het nieuw te vormen polderdistrict Oost-Veluwe, waarbij uiteraard vooral gedacht wordt aan het bevorderen en handhaven van de natuurwetenschappelijke betekenis van de sprengen en beken op de Veluwe.

In bovengenoemd nummer vinden we naast een verslag van de gereedgekomen en nog uit te voeren projecten, o.a. een interessant artikel van Hub Cuppen, nl. "Een beschrijving van de historie en de planten- en dierenwereld van het gebied van de koppelsprengen te Ugchelen (gem. Apeldoorn).

In Oud Deventer" van mei 1982, jrg. 4, nr. 1 schrijft drs. B. Woelderink over de restauratie van de Grote of Lebuŕnuskerk in het begin van de 20e eeuw. C.M. Hogenstein schetst ons een beeld van een zondagmorgen in en om de Grote Kerk in de 17e en 18e eeuw. Ook vermeld uit dit nummer een publicatie van J. Fortuyn Drooglever over de brandspuiten der Mennonieten.

R. Paasman.

Woordenboek van Epe

Al vele jaren zijn mevrouw A. van den Bremen - van Vemde (bekend als "ALVE" met haar stukjes in dialect in het "Noord Veluws Dagblad") en haar man, de heer L. van den Bremen, bezig een woordenboek samen te stellen van het Eper dialect.

Eerst alleen, maar al spoedig in samenwerking met het Nedersaksisch Instituut van de Rijks Universiteit van Groningen.

Door het contact met dit instituut en vooral met de leider van dit instituut, Prof. dr. H. Entjes, werd het hun mogelijk op wetenschappelijke manier te werken en de enorme woordenschat die zij gevonden hadden, te rubriceren, te verklaren en een schrijfwijze met het instituut te ontwerpen, waardoor de uitspraak van de woorden zo goed mogelijk wordt weergegeven.

Al werkende is een woordenboek ontstaan met tussen de 4000 en 5000 woorden.

Dit woordenboek zal worden uitgegeven door de historische vereniging "Ampt Epe" en zal in de loop van november verschijnen.

Het wordt een boek van ca. 200 pagina's (A4 formaat), met een voorwoord van Prof. dr. H. Entjes en een zeer uitgebreide verklaring van de woorden.

Door de financiële medewerking van het Sint Anthonie Gilde te Epe en de Stichting Eper Gemeentewoning is het mogelijk de prijs van dit boek te beperken tot f 25,--

Nu reeds bestellen.

Daar de oplage beperkt zal zijn, raden wij u aan reeds nu te bestellen,

U kunt dit doen door f 25,-- (afgehaald) of f 32,-- (per post toegezonden) over te maken op giro 119.40.15 t.n.v. penningm. Hist. Ver. "Ampt Epe" te Epe.

Na het verschijnen van het boek kan het worden afgehaald bij de secretaris, de heer W. van Putten, Hoofdstraat 80, Epe (Herenmodes)

G.S. van Lohuizen.

Boekaankondiging

LIBER CASTELLORUM

40 variaties op het thema kasteel.

Onder redactie van T.J. Hoekstra, H.I. Janssen en Mevr. I.W.L. Moerman. Zutphen. Walburg Pers. 1981
4° 398 blz. afbn. facs. krtn. pltgrn. lit. portr. tabn.
lit. opg. f 59,50

Over het kasteel in al zijn verschijningsvormen en aspecten. Ook over gevonden voorwerpen bij kasteel-opgravingen.

WIJCK, H.W.M.

De Nederlandse buitenplaats.

Aspecten van ontwikkeling, bescherming en herstel. Alphen a/d Rijn. Uitg. Stichting ter bevordering van de uitgave van atlas en handboek, in samenwerking met Uitgeverij Canaletto 1982. 598 blz. afbn. krtn. f 97,50

Handboek voor de Nederlandse buitenplaatsen met voorbeelden en illustraties, Uitgebreide editie van schrijvers dissertatie van 1974.

VISSER, H.A.,

Molens in Gelderland in oude ansichten.
Zaltbommel. Uitg. Europese bibliotheek. 1981. 8°
obl. 160 blz. afbn. opg.

Bij de afbeeldingen van 155 oude ansichten van allerlei typen molens, wordt telkens de geschiedenis (uit verschillende bronnen) vermeld.

GELDERS MOLENBOEK

Samengesteld door de Gelderse Molencommissie, in opdracht van het Provinciaal Bestuur van Gelderland. Zutphen. Walburg Pers. 1982. 4°. 656 blz. afbn. facs. krtn. lit. opg. f 97,50

Deze 2e dr. werd geheel bijgewerkt en aangevuld met nieuwe gegevens, foto's en kaarten, door deskundigen op technisch en historisch gebied. (1e dr. 1968). Vertegenwoordigd zijn: Epe, Oene en Vaassen. Zie bespr. in Gelders Oudheidk. Contactbericht. Nr. 93. 1982 11 blz. 8.

OTTEN, D.,

Boerderijnamen in Heerde.

Heerde. Uitg. Heerder Historische Vereniging 1982. 104 blz. afbn. facs. krtn. lit. opg. f 17,50.

Van ruim 100 bestaande en verdwenen boerderijnamen, wordt in alfabethische volgorde (naast de afbeeldingen der boerderijen), verteld over ontstaan en betekenis dier namen, Archiefmateriaal en herinneringen van oude mensen met historische belangstelling, leverden vaak verrassende bronnen.

UMMELS, H.,

Apeldoorn verleden tijd.
Rijswijk. Elmar. 1982, 4°. 180 blz. afbn.

Foto's uit die periode 1868-1944, van gebouwen, bedrijven, straten en gebeurtenissen, met zakelijke toelichting.

VOLTOOID VERLEDEN TIJD.

Een hedendaagse kijk op de prehistorie.

Onder redactie van H.T. Waterbolk en M. Chamalaun.

Uitg. intermediair. 1981. 260 blz.

f 34,75

Een reeks studies van specialisten (archeologen, geologen, anthropologen, botanici), die tezamen door hun hedendaagse werkwijzen, de prehistorische wetenschap tot grote ontwikkeling brachten, hetgeen een duidelijker beeld van onze verre voorvaders en hun leven gaat geven.

P.E.B.

4, 75

e
en
n

